

Kommunernes klimaindsats

Juni 2010

CONCITO

Indledning

CONCITO har i april måned 2010 foretaget en undersøgelse af de danske kommuners klimaindsats. Formålet har været at få et aktuelt indblik i, hvor langt kommunerne er i prioriteringen og planlægningen af både CO₂ reducerende tiltag og klimatilpasning. Undersøgelsen indgår således i CONCITOs *Annual Climate Outlook of Denmark* og kan bidrage med data om, i hvor høj grad de danske kommuner bidrager til Danmarks reduktioner af drivhusgasser.

Metode

Metoden har været en spørgeskemaundersøgelse gennemført i samarbejde med KL (Kommunernes Landsforening), og 60 af de i alt 98 kommuner har svaret på undersøgelsen. Rapportens konklusioner står dog udelukkende for CONCITOs egen regning.

Konkret kortlægger undersøgelsen:

1. Kommunernes målsætninger på klimaområdet
2. Den konkrete indsats i kommunen som virksomhed og i kommunen som geografisk område, både i forhold til reduktion i udledningen af drivhusgasser og i forhold til klimatilpasning
3. De største barrierer for yderligere klimatiltag i kommunerne, som oplevet af kommunerne
4. Anbefalinger for en styrket kommunal klimaindsats

Hvert afsnit indledes med en kort konklusion, der sammenfatter resultaterne af undersøgelsen på dette område. Samtidig tages der også afsæt i anden eksisterende viden på området, særligt to for nyligt gennemførte undersøgelser, der er gengivet kort i baggrundsafsnittet.

Repræsentativitet

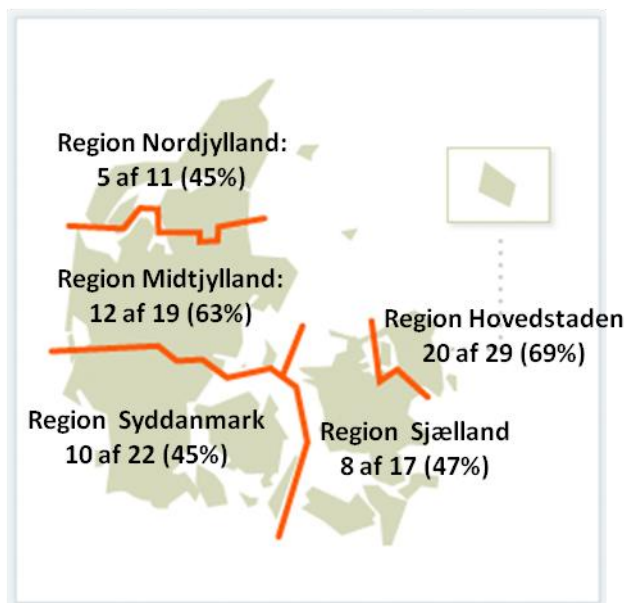
60 ud af de 98 kommuner har deltaget i undersøgelsen, og 56 har haft en kvalitet, der gør det muligt at tage dem med i de kvantitative kørsler. Der er således en forsvarlig repræsentativitet i undersøgelsen. For at fremdrage konklusionerne på den mest læsevenlige måde er besvarelserne angivet i procent, og der må således tages forbehold for, at der kan være en forskel mellem undersøgelsens resultater og det billede, der ville tegne sig, hvis alle kommuner havde svaret. Det skal dog understreges, at 7 af landets 10 største kommuner har medvirket, og at de medvirkende kommuner tilsammen dækker 3,6 mio. danskere svarende til 2/3 af befolkningen, ligesom 2/3 af de danske virksomheder ligger i de medvirkende kommuner. Disse virksomheder repræsenterer 72% af den totale omsætning i danske virksomheder. De medvirkende kommuner fordeler sig jævnt på landkortet, dog er Region Midtjylland og Region Hovedstaden bedst repræsenteret med ca. 2/3 medvirkende kommuner, mens knap halvdelen af kommunerne i de resterende tre regioner har medvirket (Figur 1).

Spørgerammen er udviklet i samarbejde med KL og KTC (Kommunalteknisk Chefforening), og den 8. marts blev spørgeskemaet sendt til samtlige kommuner. CONCITOs sekretariat har indsamlet de indkomne besvarelser, fulgt aktivt op pr. mail og telefon i forhold til alle kommuner, som ikke besvarede undersøgelsen, og bearbejdet de indkomne data. Hovedparten af respondenterne sidder

på ledelsesniveau i de kommunale miljø- og teknikforvaltninger, typisk direktøren for miljø og teknik, men i flere tilfælde har flere respondenter deltaget i besvarelsen for hver kommune. Den enkelte kommune har selv vurderet, hvem der bedst har kunnet afgive besvarelsen.

Af rapportering er gennemført af CONCITOs sekretariat ved Michael Johansen, Klaudia Gram og Martin Lidegaard.

Figur 1: Medvirkende kommuner

Baggrund

De danske kommuner spiller en nøglerolle i den danske klimainsats. Det gælder både i forhold til at nå de nødvendige reduktioner af drivhusgasser og i forhold til at gennemføre den klimatilpasning, som under alle omstændigheder bliver nødvendig de kommende år.

I forhold til reduktionen af drivhusgasser har stadig flere kommuner vist interesse for at gøre en indsats. Det gælder inden for mindst syv områder:

- Tekniske indsatser som driftsherrer i egne bygninger og virksomheder eller som teknisk ansvarlige for varmeplanlægning og medejerskab af kommunale affaldsværker og andre energianlæg
- Adfærdsmæssige indsatser som arbejdsgivere over for kommunens medarbejdere
- Indkøbsmæssige indsatser
- Adfærdsmæssige indsatser over for erhvervslivet i kommunen
- Adfærdsmæssige indsatser over for borgere i kommunen
- Planlægningsmæssige indsatser
- Klimatilpasning

I forhold til klimatilpasning, har Regeringen vedtaget ”*Strategi for tilpasning til klimaændringer i Danmark*” i marts 2008. Strategien indeholder tre konkrete tiltag, nemlig (1) oprettelse af et videnscenter der driver klimatilpasningsportalen www.klimatilpasning.dk (2) en forskningsfaglig strategi, herunder etablering af en koordineringsenhed der skal sikre, at der fokuseres på klimatilpasning i den danske klimaforskning og (3) nedsættelse af Koordinationsforum for Klimatilpasning, der skal sikre et fælles grundlag at arbejde ud fra.

Det er imidlertid kommunen som myndighed, der har planlægningen over vitale områder som kloaksystemer, vandforsyning og veje, der alle vil blive påvirket dybt af de kommende års klimaforandringer. Der eksisterer i dag ikke et samlet overblik over klimaindsatsen i de danske kommuner. Klimainitiativer i kommunerne opstår lokalt, og der er vidt forskellige tilgange til området.

I 2009 gennemførtes to interessante undersøgelser, der giver et vist indblik i kommunernes klimainitiativer, nemlig KL’s ”*Kommunerne arbejder aktivt med energibesparelser – status december 2009*” og Elsparefondens (i dag Center for Energibesparelser) undersøgelse ”*Kommunernes arbejde med energibesparelser*”.

Elsparefondens undersøgelse viser, at de danske kommuner arbejder mere og mere seriøst med energibesparelser, herunder at alle kommuner på nær en enkelt har gennemført energireducerende tiltag inden for det seneste år, og at 80% har udarbejdet en samlet målsætning for reduktion af energiforbrug eller CO₂ udledning. KL’s undersøgelse sætter ikke blot fokus på energibesparelser, men på klima i bredere forstand, og CONCITO har fået lov til også at benytte data fra denne undersøgelse i nærværende rapport. Undersøgelsen peger blandt andet på, at 59% af kommunerne har vedtaget en strategi, som sætter mål for CO₂ reduktion, mens 41% af kommunerne ikke har nogen plan. Kun 16% af kommunerne har vedtaget en strategi for klimatilpasning.

De to undersøgelser vil blive inddraget som referencer undervejs i denne rapport, og i tabellen nedenfor er en oversigt over relevante nedslag i de to undersøgelser.

Faktaboks – nedslag i KL's og Elsparefondens undersøgelser

KL's undersøgelse:

- 59% har vedtaget en strategi som sætter mål for CO2 reduktion, og 41% har ingen plan
- 16% har en klimatilpasningsstrategi
- 59% har iværksat klimaprojekter, 17% har ikke, 24% er på vej
- 55% har klimamål for kommunen som virksomhed, 35% har for kommunen som geografisk enhed, 26% har ingen mål (sammenlagt over 100% da nogle kommuner har klimamål både som virksomhed og som geografisk enhed)
- 67% er klimakommuner (aftale med Danmarks Naturfredningsforening)
- 74% har sat energikrav til nybyggeri

Elsparefondens undersøgelse

- 98,6% har gennemført el- eller energibesparende tiltag inden for det seneste år
- 91,4% indtænker energibesparelser i renoveringsplaner
- 59,2% har klimaplan
- 80,3% har udarbejdet samlet målsætning for reduktion af energiforbrug eller CO2 udledning
- I 58,6% af kommunerne er den tekniske direktør ansvarlig for energipolitik, 25,7% har en energiansvarlig medarbejder, 15,7% har placeret ansvaret hos andre
- 74,3% har gjort energireduktion til et indsatsområde på direktionsniveau, 15,7 har ikke og 10% ved ikke
- Det suverænt største indsatsområde for energibesparelser er kommunens egne bygninger (98,6%), herefter følger trafik (52,1%), Affald og spildevand (40,8%), private husholdninger (33,8%), erhverv og industri (28,2%) og landbrug og gartnerier (9,9%)
- 88,6% har afsat budget til energieffektivisering i nuværende budgetperiode (2009)
- 58,6% har incitament-model der belønner energibesparelser decentralt, fx ved at dele besparelse med den enkelte institution

1. Kommunernes målsætninger

Konklusion:

Kommunerne prioriterer i stigende omfang en øget klimaindsats, særligt hvad angår CO₂-reduktion. Næsten halvdelen af kommunerne opgør deres klimabelastning, både som virksomhed og som geografisk område. Derudover opgør 20% kun deres egne udledninger som virksomhed, mens 16% kun opgør udledningerne fra kommunen som geografisk område. 18% opgør overhovedet ikke deres udledninger.

Samme mønster tegner sig for kommunernes målsætninger. Næsten halvdelen af kommunerne har målsætninger både for kommunens virksomhed og for kommunen som geografisk område. Derudover har 30% ekstra alene målsætninger for egen virksomhed, og 11% alene for kommunen som geografisk område. 13% har ingen målsætninger.

Næsten 1 ud af 5 kommuner har med andre ord endnu ikke udviklet en metode til opgørelse af den kommunale klimabelastning, og 1 ud af 8 har ikke sat sig mål. Undersøgelsen viser, at disse kommuner er i fuld gang med at udvikle metoder til at opgøre klimabelastningen, og at der arbejdes på konkrete målsætninger. Det vurderes derfor, at den kommunale klimaindsats inden for CO₂-reduktion vil blive intensiveret i årene fremover.

De eksisterende målsætninger varierer meget fra kommune til kommune, både hvad angår egne aktiviteter og områdets samlede klimabelastning. Cirka to tredjedele af kommunerne har tilsluttet sig Danmarks Naturfredningsforenings aftale om 2%CO₂ reduktion omåret, men en lille samling kommuner (7%-15%) er gået i front med mål om at blive CO₂ neutrale, enten som virksomhed og/eller som geografisk område. Endelig har cirka en fjerdedel af kommunerne en målsætning, der matcher den officielle EU målsætning på ca. 20-30% i 2020 for enten egen virksomhed, det geografiske område eller begge dele.

De fleste kommuner afsætter penge til reduktion af drivhusgasser, men der er meget stor forskel på, hvor store beløb der afsættes.

Mindre lovende ser det ud med målsætningerne inden for klimatilpasning. De færreste kommuner arbejder strategisk med området, og de budgetterede midler vidner om, at klimatilpasning ikke står højt på dagsordenen i kommunerne.

Vidensgrundlag og registrering af udledninger

En forudsætning for at sætte sig konkrete mål og iværksætte konkrete initiativer er etablering af det nødvendige vidensgrundlag om den aktuelle udledning. Derfor fortæller kommunernes arbejde med at registrere og beregne deres egen udledning også en del om ambitionsniveauet for fremadrettede aktiviteter og dybden af strategierne på området. Undersøgelsen viser, at 62% af kommunerne opgør klimabelastningen af egne aktiviteter for kommunen som virksomhed (Figur 2), mens lidt flere, nemlig 66%, opgør klimabelastningen for kommunen som geografisk område (Figur 3).

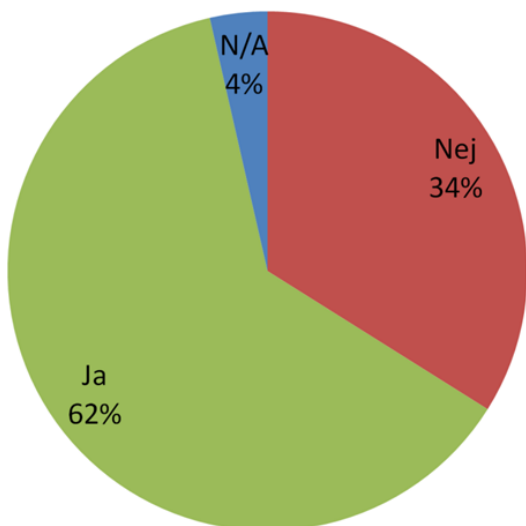
Fra respondenternes besvarelser kan det udledes, at knap halvdelen af kommunerne, nemlig 46%, opgør klimabelastningen både som virksomhed og som geografisk område, mens 20%, kun måler på den geografiske belastning og 16% kun på egne aktiviteter (tabel A). 18% af kommunerne foretager altså på nuværende tidspunkt ingen opgørelser over klimabelastningen, hverken som virksomhed eller område.

Målsætninger på klimaområdet

Ser man på de konkrete målsætninger, afspejler de i vidt omfang kommunernes opgørelser. 77% af kommunerne har vedtaget målsætninger for at nedbringe klimabelastningen af egne aktiviteter, mens 18% ikke har sat sig et sådant mål (Figur 4). En mindre andel af kommunerne, nemlig 57%, har vedtaget målsætningerne for kommunen som geografisk område, mens 36% ikke har (Figur 5). Ligesom det er tilfældet omkring kommunernes opgørelser, er det 46%, der har en målsætning for både kommunens egne aktiviteter og for kommunen samlet set (tabel B). 30% har en målsætning, der udelukkende sigter mod egne aktiviteter, mens 11% har en målsætning alene for kommunen som geografisk enhed. 7 af de 56 medvirkende kommuner, svarende til 13%, har ikke sat sig nogen målsætning for reduktion i udledningen af drivhusgasser.

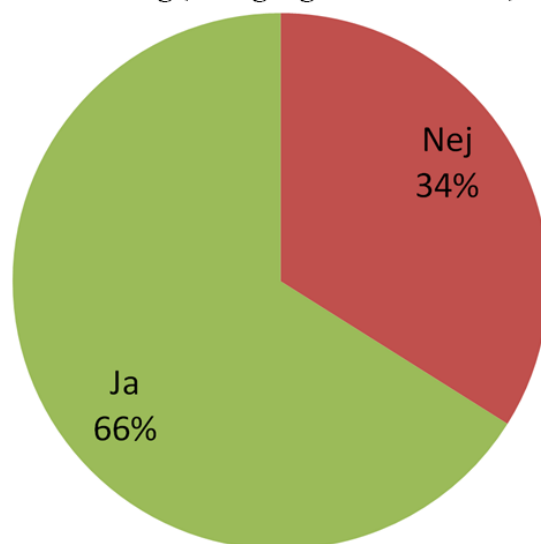
Dette billede modsvarer nogenlunde resultaterne fra KL's og Elsparefondens undersøgelser, hvor 59% af kommunerne angiver, at de har vedtaget en klimaplan. 80% af Elsparefondens respondenter angiver, at de har en målsætning for reduktion af energiforbrug eller CO₂-udslip, hvilket ligeledes modsvarer nærværende undersøgelses resultater.

Figur 2: Opgør kommunen sin klimabelastning (som virksomhed)

På spørgsmålet: "Har kommunen opgjort, hvor mange CO₂-ækvivalenter den cirka udleder om året målt i tons?"

Figur 3: Opgør kommunen sin klimabelastning (som geografisk område)

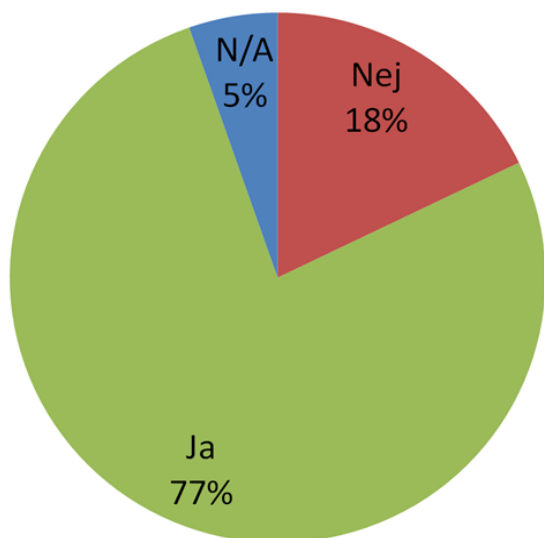
På spørgsmålet: "Har kommunen opgjort, hvor mange CO₂-ækvivalenter den cirka udleder om året målt i tons?"

Tabel A: Kommunernes opgørelser over klimabelastning

Som geo. omr. \ Som virksomhed	Nej	Ja
Nej	10 (18%)	11 (20%)
Ja	9 (16%)	26 (46%)

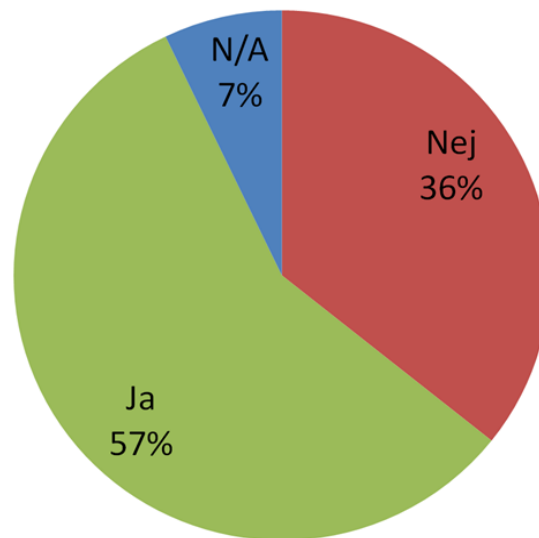
På spørgsmålet: "Har kommunen opgjort, hvor mange CO₂-ækvivalenter den cirka udleder om året målt i tons?"

Figur 4: Har kommunerne en Målsætning (som virksomhed)?

På spørgsmålet: "Har kommunen målsætninger for reduktion i udledningen af drivhusgasser?"

Figur 5: Har kommunerne en Målsætning (som geografisk enhed)?

På spørgsmålet: "Har kommunen målsætninger for reduktion i udledningen af drivhusgasser?"

Tabel B: Kommunernes klimamålsætninger

Som geo. omr. \ Som virksomhed	Nej	Ja
Nej	7 (13%)	6 (11%)
Ja	17 (30%)	26 (46%)

På spørgsmålet: "Har kommunen målsætninger for reduktion i udledningen af drivhusgasser?"

Ser man på, hvilke kommuner der opgør deres klimabelastning, i sammenligning med hvorvidt kommunerne har sat sig reduktionsmål, kan det udledes, at de kommuner, der ikke har noget centralt overblik over deres udledning (18%) og heller ikke har nogen målsætninger for reduktion (13%), udgør blot 7% af respondenterne eller 4 af de medvirkende 56 kommuner. Samtidig markerer de kommuner, der har opgjort CO₂ belastning på begge de omtalte områder (46%), og som ligeledes har reduktionsmål inden for begge områder (46%), sig for 29% af besvarelserne. Cirka 3 ud af 10 kommuner har altså både et vidensgrundlag og en målsætning for både kommunen som virksomhed og som geografisk sted. Ikke overraskende tegner der sig en tæt forbindelse mellem overblik over udledning og målsætninger for reduktion. Mellem vidensgrundlag og handling. Men der tegner sig også et billede af, at kun hver tredje kommune er i front med en strategisk tilgang, der bygger både på viden, mål og inddragelse såvel af kommunens egen virksomhed som resten af kommunen.

I besvarelserne tegner der sig desuden et billede af, at en stor del af de kommuner, der ikke har opgjort klimabelastningen, på nuværende tidspunkt arbejder med en metode til at lave denne kortlægning. Godt halvdelen af de kommuner, der på nuværende tidspunkt ikke har opgjort klimabelastningen både som virksomhed og som geografisk område, angiver, at de er i gang. Dette svarer til, at 25% af kommunerne i øjeblikket er i færd med at udvikle en metode til at opgøre CO₂-udledning.

I mindre grad er de kommuner, der ikke har vedtaget en målsætning for reduktion, i gang med at udarbejde en sådan. 7 kommuner, svarende til 23% af dem, der ikke har mål for kommunen både som virksomhed og som geografisk område, eller 13% af respondenterne samlet set, er på nuværende tidspunkt i gang med at formulere konkrete målsætninger. Heraf kan udledes, at klima prioriteres i stigende grad i kommunerne, og at det er et område, der arbejdes aktivt med – især når det gælder opgørelsen af klimabelastningen. Vi kan derfor forvente at se både bedre overblik over klimabelastning samt større samlede reduktioner i udledninger fremover.

Ser man på kommunernes konkrete målsætninger, er der flere forskellige scenarier for reduktion. Som geografisk enhed har 16% af de medvirkende kommuner mål om at blive helt CO₂ neutrale på længere sigt, 27% har mål om 20-30% reduktion, for de flestes vedkommende i 2020. 14% har valgt andre modeller, fx et reduktionsmål pr. borger eller årlig CO₂ reduktion.

Som virksomhed har kommunerne fastsat nogle mere beskedne mål. 5% har et mål om at blive CO₂ neutrale på længere sigt, 29% har sat sig et fast reduktionsmål på 10-30%, mens 43% af kommunerne har sat et mål om en årlig reduktion på typisk 2%, hvilket er minimumsforpligtelsen i klimakommuneaftalen indgået mellem Danmarks Naturfredningsforening og en række danske borgmestre. Ifølge KL's undersøgelse har 67% af kommunerne meldt sig som klimakommuner i Danmarks Naturfredningsforening, hvorved kommunen tilkendegiver, at den vil reducere sin CO₂-udledning med minimum 2% årligt. Ifølge Danmarks Naturfredningsforening har 62 kommuner tilmeldt sig ordningen (maj 2010).

Økonomiske ressourcer afsat til CO₂ reduktioner

Der er imidlertid store forskelle på, hvilke økonomiske ressourcer kommunerne sætter ind på at nå disse målsætninger. Kun 5% af kommunerne angiver, at de ikke har brugt flere ressourcer på klimaet sammenlignet med et business as usual scenarium. 14% har brugt 0-1 mio. årligt på CO₂-reduktion, 20% har brugt 1,1-5 mio., 13% mellem 5,1 og 20 mio. mens 7% vurderer, at de har brugt mere end 20 mio.

Klimatilpasning i defensiven

Ser man specifikt på klimatilpasning, havde 13% af kommunerne ikke afsat nogle midler overhovedet til klimatilpasning i 2009, 14% brugte mellem 0 og 1 mio., 16% afsatte mellem 1,1 og 5 mio., mens kun 2% brugte mere end 5 mio. på klimatilpasning. 55% af kommunerne kender ikke deres eget forbrug i 2009. Nogle få kommuner har skruet op for budgettet til klimatilpasninger i 2010, og 9% har således afsat 0 kr., 14% mellem 0 og 1 mio., 16% mellem 1,1 og 5 mio. mens 5% har afsat mellem 5,1 og 20 mio. 4% har afsat mere end 20 mio. til klimatilpasning i 2010. 52% af kommunerne kender ikke det budgetterede beløb for området i 2010.

Mere end halvdelen af kommunerne har ikke været i stand til at angive hvad de har budgetteret med i 2009 og 2010, hvilket vidner om, at klimatilpasning ikke er et strategisk indsatsområde i en lang række af landets kommuner. Dette billede bekræfter resultaterne fra KL's undersøgelse, hvor kun 16% af kommunerne angiver, at de har vedtaget en klimatilpasningsstrategi. CO₂-reduktion fylder altså væsentligt mere i de kommunale budgetter end klimatilpasningen. 71% af respondenterne mener, at merinvesteringerne vil komme kommunen til gode inden for en kort årrække, mens kun en enkelt kommune ikke tror på dette. I kommunerne er der altså en ganske overvældende tro på, at klimainvesteringerne kan betale sig, hvilket kunne indikere, at der vil være vilje til at prioritere området, hvis det er muligt.

2. Kommunernes klimaaktiviteter

Konklusion:

Det generelle billede er, at kommunernes konkrete klimaaktiviteter langt fra altid står mål med de forholdsvis ambitiøse målsætninger.

På den positive side arbejder et overvældende flertal af kommunerne systematisk med energieffektivitet i kommunen som virksomhed. Det lader endvidere til, at kommunerne på dette område arbejder strategisk med at energieffektivisere i forbindelse med fx renovering af de kommunale bygninger, hvilket i langt de fleste tilfælde er den mest omkostningseffektive metode, der samtidig strukturelt forbedrer kommunernes økonomi. Kommunerne prioriterer dog ikke adfærdsændringer hos medarbejderne ligeså højt som de tekniske ændringer, selvom de første ofte kan give store økonomiske gevinster med brug af forholdsvis små midler.

På andre områder end energieffektivisering i egen virksomhed arbejder kommunerne tilsyneladende ikke på samme høje niveau. Det gælder koblingen mellem klimamålsætning og indkøbspolitik, hvor klimahensyn kun i beskedent omfang indgår som parameter. Det gælder indsatsen over for erhvervslivet, der er stort set ikke eksisterende. Og det gælder indsatsen over for borgerne, der også er beskedent, dog med øget cykling og energibesparelser hos borgerne som vigtige undtagelser i udvalgte kommuner.

Det vurderes således samlet, at den kommunale klimaindsats kun i lille udstrækning gør en forskel i erhvervslivets og borgernes klimabelastning, og dermed også en forskel for klimabelastningen i kommunen som geografisk enhed. I forhold til nedbringelse af CO₂-udledning vurderes det med andre ord, at kommunerne prioriterer indsatsen i egne virksomheder højest, hvilken kan forekomme paradoksalt i betragtning af, at de har langt mere ambitiøse målsætninger som geografisk sted end som virksomhed.

Ser man specifikt på klimatilpasning, prioriterer de fleste kommuner mere effektiv håndtering af spildevand og affald, men der er en restgruppe på henholdsvis 20% og 22% der heller ikke tager højde for klimaforandringer her. De fleste kommuner indtænker klimatilpasning, når der lokalplanlægges, men meget få giver det høj prioritet, og i alt 25% prioriterer det i mindre grad eller slet ikke. Det samme gør sig gældende i planlægningen af trafiknettet, hvor op imod halvdelen af kommunerne ikke har klimatilpasning med i overvejelserne.

I undersøgelsen er der spurgt ind til, hvilke konkrete klimaaktiviteter, kommunerne arbejder med. Aktiviteterne kan opdeles i syv hovedtyper: 1. Tekniske tiltag, 2. adfærdsmæssige tiltag over for medarbejdere, 3. indkøbsmæssige tiltag, 4. adfærdsmæssige tiltag over for erhvervsliv, 5. adfærdsmæssige tiltag over for borgere, 6. planlægningsmæssige tiltag og 7. klimatilpasning.

2.1 Tekniske tiltag

Tekniske tiltag har den højeste prioritet i kommunerne. Mere specifikt prioriterer samtlige kommuner el- og varmebesparelser, mens færre prioriterer andre tekniske tiltag som fx anvendelse af mere vedvarende energi og udbredelse af fjernvarme. 75% prioriterer således elbesparelser ”i høj

grad” og 25% i ”nogen grad” (Figur 6) mens tilsvarende 79% prioriterer varmebesparelser ”i høj grad”, 20% ”i nogen grad” og 2% svarende til en enkelt kommune prioriterer varmebesparelser ”i mindre grad” (Figur 7). Ikke én eneste kommune angiver, at den ”slet ikke” prioriterer el- og varmebesparelser, og det lader altså til, at kommunerne som virksomheder arbejder særdeles målrettet med energibesparelser.

Når det gælder andre tekniske tiltag, er kommunerne mindre ambitiøse. Mere effektiv håndtering af spildevand prioriteres således højt af 41% af kommunerne, 29% prioriterer området ”i nogen grad”, 13% ”i mindre grad” og 7% slet ikke” (Figur 8). Mere effektiv affaldshåndtering prioriteres højt af 23% af kommunerne, 45% prioriterer affaldshåndteringen ”i nogen grad”, 18% ”i mindre grad” og 4% ”slet ikke” (Figur 9). 32% af kommunerne prioriterer udvidelse af fjernvarmen højt, 29% ”i nogen grad”, 20% ”i mindre grad” og 4% ”slet ikke” (Figur 10). Installation af vedvarende energi i tilknytning til kommunens bygninger prioriteres højt af 9% af kommunerne, mens 46% prioriterer området ”i nogen grad”, 27% ”i mindre grad” og 7% ”slet ikke” (Figur 11). Mere vedvarende energi i kollektiv forsyningsvirksomhed prioriteres højt af 20%, 32% prioriterer området ”i nogen grad”, 16% ”i mindre grad” og 9% ”slet ikke” (Figur 12). Skovrejsning, etablering af randzoner, etablering af vådområder mv. er samlet set det lavest prioriterede tekniske tiltag, og 21% af kommunerne prioriterer således dette område ”i høj grad”, 16% ”i nogen grad”, 29% ”i mindre grad” og 18% ”slet ikke” (Figur 13). Kommunernes prioritering af de tekniske tiltag af hensyn til overblikket bragt i prioriteret rækkefølge i Figur 6-13.

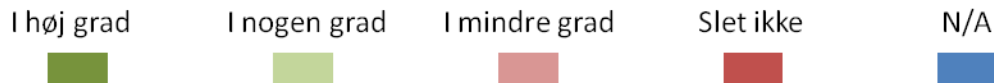
2.2 Adfærdsmæssige tiltag over for medarbejdere

Adfærdsmæssige tiltag har ikke samme høje prioritet i kommunerne som de tekniske tiltag. Inden for adfærdsmæssige tiltag er det igen energibesparelser, der har den højeste prioritet og 23% af respondenterne angiver således, at de prioriterer påvirkning af eget personale til at spare på varme og el ”i høj grad”, 36% prioriterer medarbejderpåvirkning ”i nogen grad”, 29% ”i mindre grad” og 4% ”slet ikke” (Figur 14). Mere grøn vejtransport af kommunens eget personale prioriteres højt i 18% af kommunerne, mens 20% prioriterer dette ”i nogen grad”, 32% ”i mindre grad” og 7% ”slet ikke” (Figur 15). Påvirkning af personalet til mindre madspild er et overset område og prioriteres ikke højt af en eneste kommune. 11% prioriterer området ”i nogen grad”, 23% ”i mindre grad”, og hele 54% prioriterer ”slet ikke” madspild (Figur 16).

2.3 Indkøbsmæssige tiltag

Heller ikke indkøbsmæssige tiltag har en særlig høj prioritet i kommunerne. Omprioritering af indkøb i mere bæredygtig retning, fx økologi, mindre kød mm. prioriteres højt i 14% af kommunerne mens 23% prioriterer området ”i nogen grad”, 23% ”i mindre grad” og 29% ”slet ikke” (Figur 17). 11% af kommunerne giver høj prioritet til krav om mere bæredygtig kørsel/brændsler ved indkøb af kollektiv transport, mens 27% prioriterer området ”i nogen grad”, 21% ”i mindre grad” og 27% ”slet ikke” (Figur 18). Krav om CO₂-effektivitet hos leverandører prioriteres ”i høj grad” i 14% af kommunerne, mens 20% prioriterer dette ”i nogen grad”, 27% ”i mindre grad” og 25% ”slet ikke” (Figur 19). Laveste prioritet inden for indkøbsmæssige tiltag gives til skift af leverandør til mere CO₂-effektiv leverandør, og det er således kun 4% af kommunerne, der prioriterer dette ”i høj grad”, 14% ”i nogen grad”, 23% ”i mindre grad” og 41% ”slet ikke” (Figur 20).

Kommunernes prioritering af tekniske tiltag

Figur 6: Elbesparelser i egne bygninger

På spørgsmålet: "Du bedes venligst sætte kryds ved de områder, som kommunen som virksomhed arbejder med i dag"

Figur 7: Varmebesparelser i egne bygninger

På spørgsmålet: "Du bedes venligst sætte kryds ved de områder, som kommunen som virksomhed arbejder med i dag"

Figur 8: Mere effektiv håndtering af spildevand

På spørgsmålet: "Du bedes venligst sætte kryds ved de områder, som kommunen som virksomhed arbejder med i dag"

Figur 9: Mere effektiv affaldshåndtering

På spørgsmålet: "Du bedes venligst sætte kryds ved de områder, som kommunen som virksomhed arbejder med i dag"

Figur 10: Udvidelse af fjernvarmen

På spørgsmålet: "Du bedes venligst sætte kryds ved de områder, som kommunen som virksomhed arbejder med i dag"

Figur 11: Installation af vedvarende energi i tilknytning til kommunens bygninger

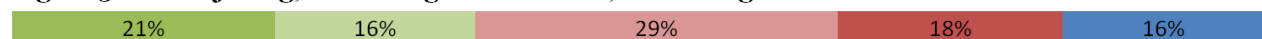
På spørgsmålet: "Du bedes venligst sætte kryds ved de områder, som kommunen som virksomhed arbejder med i dag"

Figur 12: Mere vedvarende energi i kollektiv forsyningsvirksomhed

På spørgsmålet: "Du bedes venligst sætte kryds ved de områder, som kommunen som virksomhed arbejder med i dag"

Figur 13: Skovrejsning, etablering af randzoner, etablering af vådområder mv.

På spørgsmålet: "Du bedes venligst sætte kryds ved de områder, som kommunen som virksomhed arbejder med i dag"

Kommunernes prioritering af adfærdsmæssige tiltag

Figur 14: Påvirkning af eget personale til at spare på varme og el

På spørgsmålet: "Du bedes venligst sætte kryds ved de områder, som kommunen som virksomhed arbejder med i dag"

Figur 15: Mere grøn vejtransport af kommunens eget personale

På spørgsmålet: "Du bedes venligst sætte kryds ved de områder, som kommunen som virksomhed arbejder med i dag"

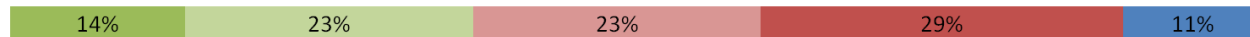
Figur 16: Påvirkning af personale til mindre madspild

På spørgsmålet: "Du bedes venligst sætte kryds ved de områder, som kommunen som virksomhed arbejder med i dag"

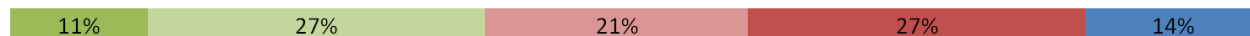
Kommunernes prioritering af indkøbsmæssige tiltag

Figur 17: Omprioritering af indkøb i mere bæredygtig retning, fx økologi, mindre kød mm.

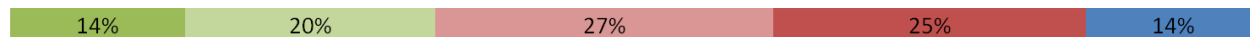
På spørgsmålet: "Du bedes venligst sætte kryds ved de områder, som kommunen som virksomhed arbejder med i dag"

Figur 18: Krav til mere bæredygtig kørsel/brændsler ved indkøb af kollektiv transport

På spørgsmålet: "Du bedes venligst sætte kryds ved de områder, som kommunen som virksomhed arbejder med i dag"

Figur 19: Krav om CO2-effektivitet hos leverandører

På spørgsmålet: "Du bedes venligst sætte kryds ved de områder, som kommunen som virksomhed arbejder med i dag"

Figur 20: Skift af leverandør til mere CO2-effektiv leverandør

På spørgsmålet: "Du bedes venligst sætte kryds ved de områder, som kommunen som virksomhed arbejder med i dag"

2.4 Adfærdsmæssige tiltag over for erhvervsliv

Undersøgelsen har også tematiseret kommunernes klimaindsats over for erhvervsliv og borgere, og her er det især iøjnefaldende, i hvor lav grad kommunerne prioriterer samarbejde med erhvervslivet. I forhold til industrivirksomhederne kan det konstateres, at 11% af kommunerne ”i høj grad” prioriterer at fremme reduktioner af drivhusgasser i forbindelse med industrielle processer, mens 23% ”i nogen grad”, 34% ”i mindre grad” og 27% ”slet ikke” prioriterer dette (Figur 21). Hovedparten af kommunerne prioriterer altså en indsats over for industrivirksomhederne lavt eller slet ikke, og det samme billede tegner sig for de øvrige erhvervsgrupper.

7% prioriterer således ”i høj grad” klimaindsatsen over for handel- og serviceerhvervet, mens 23% ”i nogen grad”, 38% ”i mindre grad” og 27% ”slet ikke” prioriterer dette (Figur 22). Det kan selvfølgelig indvendes at handel- og serviceerhvervene har en noget lavere energiintensitet end tilfældet er i industrien. Dog peger Energistyrelsen på, at handel- og serviceerhvervene alligevel forbruger 87PJ mod 156 PJ i fremstillingsvirksomhederne. Der er altså meget at hente her. Endnu værre står det til inden for transport og maskiner, hvor kun 4% af kommunerne ”i høj grad” prioriterer en klimaindsats, 25% prioriterer området ”i nogen grad”, 38% ”i mindre grad” og 29% ”slet ikke” (Figur 23). Landbruget prioriteres ”i høj grad” af 11% af kommunerne, mens 14% prioriterer det ”i nogen grad”, 30% ”i mindre grad” og 36% ”slet ikke” (Figur 24).

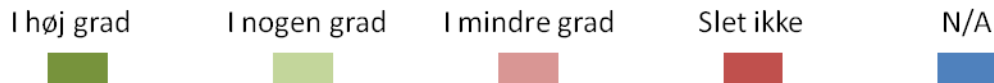
2.5 Adfærdsmæssige tiltag over for borgere

I kommunernes borgerrettede klimaindsats er det øget cykling og energibesparelser, der fylder mest, mens kollektiv transport og madspild prioriteres lavere. 30% prioriterer således ”i høj grad” øget cykling, mens 32% prioriterer dette ”i nogen grad”, 13% ”i mindre grad” og 20% ”slet ikke” (Figur 25). En prioritering af øget cykling giver god mening i kraft af synergien mellem øget motion og dermed sundhed, færre støjgener fra motorkøretøjer samt den nedbragte klimagasudledning.

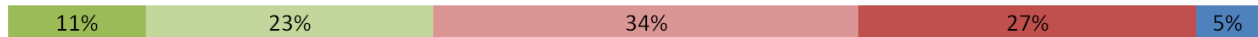
Næsten lige så mange, nemlig 29%, prioriterer ”i høj grad” en borgerrettet indsats omkring energibesparelser, mens 32% kun ”i nogen grad” prioriterer dette. 14% prioriterer dette ”i mindre grad” og 20% ”slet ikke” (Figur 26). Op mod halvdelen af kommunerne sætter altså ikke ind på området, hvilket er bemærkelsesværdigt i lyset af, at de private husholdninger tegner sig for tæt på en tredjedel af det samlede danske energiforbrug. Der er med andre ord et stort potentiale for at nedbringe klimabelastningen for kommunen som geografisk enhed ved at øge fokus på energibesparelser hos borgerne.

En indsats for at motivere borgerne til at anvende kollektiv transport prioriteres højt af 14% af kommunerne, ”i nogen grad” af 27%, ”i mindre grad” af 29% og ”slet ikke” af 25% af kommunerne (Figur 27). Dette kan synes paradoksalt i betragtning af, at kommunerne selv betaler for den kollektive transport, og derfor også har en økonomisk interesse i at fremme den, mens øget slitage på vejene omvendt fører til øgede udgifter for kommunen. Det lavest prioriterede område er madspild, som prioriteres ”i høj grad” af kun 2%, ”i nogen grad” af 14%, ”i mindre grad” af 27% og ”slet ikke” af 50% af kommunerne (Figur 28). Dette til trods for, at madspild udgør et stort klimamæssigt problem og er uøkonomisk. Hver dansker smider gennemsnitligt 65 kilo madaffald ud årligt, svarende til 20-30%, hvilket er med til at generere unødvendigt affald, der oven i købet er vanskeligt at omsætte til energi grundet den ringe brændværdi af madaffaldet. Det skal her pointeres at madspild generelt er et overset fænomen, der ikke blot underprioriteres i kommunerne, men i samfundet som sådan.

Kommunernes indsats over for erhverv

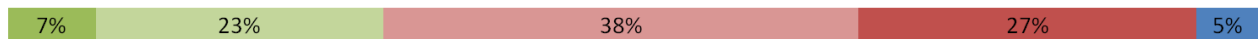

Figur 21: Kommunernes klimaindsats over for industrielle processer

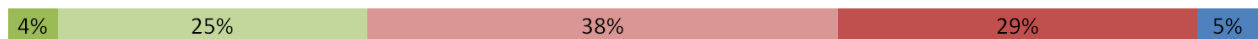
På spørgsmålet: "Arbejder kommunen aktivt med at fremme reduktioner af drivhusgasser inden for kommunens erhvervsliv, fx i forhold til dets energibesparelser, transport, brændselsvalg?"

Figur 22: Kommunernes klimaindsats over for handel og service

På spørgsmålet: "Arbejder kommunen aktivt med at fremme reduktioner af drivhusgasser inden for kommunens erhvervsliv, fx i forhold til dets energibesparelser, transport, brændselsvalg?"

Figur 23: Kommunernes klimaindsats over for transport og maskiner

På spørgsmålet: "Arbejder kommunen aktivt med at fremme reduktioner af drivhusgasser inden for kommunens erhvervsliv, fx i forhold til dets energibesparelser, transport, brændselsvalg?"

Figur 24: Kommunernes klimaindsats over for landbrug

På spørgsmålet: "Arbejder kommunen aktivt med at fremme reduktioner af drivhusgasser inden for kommunens erhvervsliv, fx i forhold til dets energibesparelser, transport, brændselsvalg?"

Kommunernes indsats over for borgerne

Figur 25: Kommunernes klimaindsats i forhold til øget cykling

På spørgsmålet: "Arbejder kommunen aktivt med at fremme reduktioner af drivhusgasser hos kommunens borgere, fx gennem energibesparelser, fremme af cykling og øget brug af kollektiv trafik?"

Figur 26: Kommunernes klimaindsats i forhold til energibesparelser

På spørgsmålet: "Arbejder kommunen aktivt med at fremme reduktioner af drivhusgasser hos kommunens borgere, fx gennem energibesparelser, fremme af cykling og øget brug af kollektiv trafik?"

Figur 27: Kommunernes klimaindsats i forhold til øget kollektiv transport

På spørgsmålet: "Arbejder kommunen aktivt med at fremme reduktioner af drivhusgasser hos kommunens borgere, fx gennem energibesparelser, fremme af cykling og øget brug af kollektiv trafik?"

Figur 28: Kommunernes klimaindsats i forhold til mindre madspild

På spørgsmålet: "Arbejder kommunen aktivt med at fremme reduktioner af drivhusgasser hos kommunens borgere, fx gennem energibesparelser, fremme af cykling og øget brug af kollektiv trafik?"

2.6 Kommunen som planlægger

Det er ligeledes interessant at se nærmere på kommunernes prioritering af klimahensyn i forbindelse med lokalplanlægning, behandling af husdyrsager og planlægning af trafiknettet. Kommunernes prioritering af klimaet i forbindelse med disse politikområder giver et indblik i, hvorvidt klima er et strategisk indsatsområde, der konsekvent prioriteres i planlægningen af kommunens aktiviteter.

21% af kommunerne angiver, at udledning af drivhusgasser "altid" indtænkes som et parameter i forbindelse med lokalplanlægningen, mens 16% "i høj grad", 27% "i nogen grad", 23% "i mindre grad" og 9% "slet ikke" inddrager disse overvejelser (Figur 29). Tilsvarende inddrager 14% "altid" klimatilpasning som et parameter i lokalplanlægningen, mens 32% "i høj grad" gør dette, 27% "i nogen grad", 18% "i mindre grad" og 7% "slet ikke" (Figur 30).

I behandlingen af husdyrsager inddrager 5% af kommunerne "altid" CO₂-udledning som parameter, mens 4% "i høj grad", 11% "i nogen grad", 29% "i mindre grad" og 34% "slet ikke" gør dette (Figur 31). Klimatilpasning prioriteres ligeledes "altid" af 5% af kommunerne i forbindelse med behandling af husdyrsager, mens 4% "i høj grad", 9% "i nogen grad", 27% "i mindre grad" og 36% "slet ikke" gør dette (Figur 32). Dog bør det nævnes, at flere kommuner i deres besvarelser angiver, at de ikke har nævneværdigt husdyrhold og derfor ikke prioriterer området. Der er landbrug i ca. 60 kommuner i Danmark, og det er naturligvis forståeligt at de resterende 38 kommuner ikke kobler klimastrategien med behandling af husdyrsager. At dømme på kommunernes samlede prioritering af området, lader det dog til, at en stor andel af landbrugskommunerne heller ikke prioriterer klimaet i denne sammenhæng.

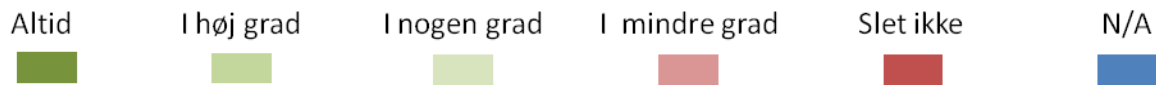
I planlægningen af trafiknettet indtænker 4% af kommunerne "altid" udledningen af drivhusgasser, mens 25% "i høj grad", 23% "i nogen grad", 29% "i mindre grad" og 13% "slet ikke" gør dette (Figur 33). Tilsvarende angiver 4% at klimatilpasning "altid" indtænkes i planlægningen af trafiknettet, mens 20% "i høj grad", 25% "i nogen grad", 34% "i mindre grad" og 13% "slet ikke" gør dette (Figur 34).

2.7 Klimatilpasning

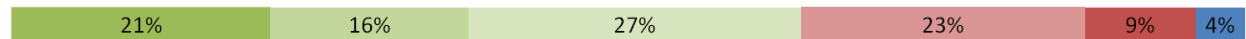
Som det fremgår, bekræfter aktivitetsniveauet inden for klimatilpasning den lave prioritering af området i sidste kapitel. Kun 14% medtænker konsekvent klimatilpasning i lokalplaner, hvilket matcher de 16%, der har en strategi på området. Særligt overraskende kan det synes, at kun 4% medtænker det ved planlægning af trafikarbejde, i betragtning af den ganske voldsomme effekt klimaforandringerne forventes at få for drift og vedligehold af veje i Danmark.

Samlet set tyder en del på, at klimainsatsen, for så vidt angår alle andre aktiviteter end energibesparende tiltag i egne bygninger, ikke behandles som et strategisk indsatsområde. Dette kan risikere på sigt at fordyre alle former for klimainsatser, fordi disse bedst og billigst foretages, når der alligevel skal handles på området.

Kommunernes prioritering af klima i lokalplaner

Figur 29: Udledning af drivhusgasser som parameter i lokalplanlægning

På spørgsmålet: "Indgår konsekvenser af kommunens udledning af drivhusgasser som parameter, når der 1) lokalplanlægges og 2) behandles husdyrsager?"

Figur 30: Klimatilpasning som parameter i lokalplanlægning

På spørgsmålet: "Indgår konsekvenser af kommunens udledning af drivhusgasser som parameter, når der 1) lokalplanlægges og 2) behandles husdyrsager?"

Kommunernes prioritering af klima i behandling af husdyrsager

Figur 31: Udledning af drivhusgasser som parameter i behandling af husdyrsager

På spørgsmålet: "Indgår konsekvenser af kommunens udledning af drivhusgasser som parameter, når der 1) lokalplanlægges og 2) behandles husdyrsager?"

Figur 32: Klimatilpasning som parameter i behandling af husdyrsager

På spørgsmålet: "Indgår konsekvenser af kommunens udledning af drivhusgasser som parameter, når der 1) lokalplanlægges og 2) behandles husdyrsager?"

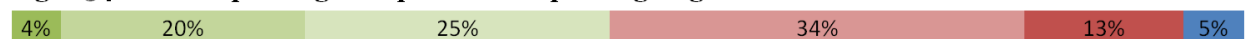
Kommunernes prioritering af klima i trafikplanlægningen

Figur 33: Udledning af drivhusgasser som parameter i planlægning af trafiknettet

På spørgsmålet: "Indgår konsekvenser af kommunens udledning af drivhusgasser som parameter, når der planlægges for trafiknettet fx anlæg af veje og cykelstier"

Figur 34: Klimatilpasning som parameter i planlægning af trafiknettet

På spørgsmålet: "Indgår konsekvenser af kommunens udledning af drivhusgasser som parameter, når der planlægges for trafiknettet fx anlæg af veje og cykelstier"

3. Barrierer for kommunernes klimaindsats

Konklusion:

Kommunerne angiver samstemmende manglende økonomiske ressourcer som den væsentligste barriere for klimaindsatsen, både hvad angår CO₂-reduktion og klimatilpasning. Et stort flertal peger ligeledes på dårlig rammeregulering fra statens side som en væsentlig barriere. De oplevede barrierer i kommunerne handler altså især om udefrakommende faktorer i form af økonomi og regulering, men manglende erfaringer hos kommunens eget personale og manglende politisk konsensus opleves også som væsentlige barrierer.

Manglende forståelse hos erhvervslivet og borgerne opleves som en barriere i et fåtal af kommunerne. Der er dog en klar tendens til, at netop de kommuner, der rent faktisk prioriterer at sætte ind over for erhvervsliv og borgere, oplever den manglende forståelse som en barriere. Dette vidner på den ene side om, at det kan være en udfordring for kommunerne at samarbejde med erhvervsliv og borgere, men samtidig er den manglende forståelse også udtryk for, at der er et stort behov for den kommunale indsats.

Der er en klar sammenhæng mellem vidensgrundlag, målsætning, konkrete initiativer og oplevede barrierer. De kommuner, der opgør deres klimabelastning, har de mest vidtgående målsætninger. Samtidig prioriteres konkrete initiativer højere hos denne gruppe af kommuner, og de mest ambitiøse kommuner oplever også de største udfordringer med manglende erfaringer hos eget personale. De oplevede barrierer og udfordringer bliver altså større i takt med, at kommunerne opprioriterer klimaområdet.

Det er en vanskelig opgave for kommunerne at danne sig et kvalificeret vidensgrundlag, herunder at opgøre sin egen klimabelastning. Dette vanskeliggør prioriteringen af initiativer, og medvirker til, at kommunerne nedprioriterer initiativer med vanskeligt målbare effekter på kort sigt.

En samlet klimaindsats besværliggøres desuden af, at indsatsområdet går på tværs af de kommunale forvaltninger, og at det derfor er en organisatorisk udfordring for kommunerne at arbejde strategisk med sin klimaindsats. De forvaltningsmæssige strukturer besværliggør processen fra opgørelse af den kommunale klimabelastning over udarbejdelse af samlet strategi til igangsættelse af konkrete initiativer.

Barrierer for klimaindsatser i kommunen som virksomhed

I undersøgelsen er der spurgt til, hvilke barrierer der opleves som de største i arbejdet med henholdsvis CO₂-reduktion og klimatilpasning, både hvad angår kommunen som virksomhed og kommunen som geografisk enhed. Samtidig giver analysen af kommunernes målsætninger og aktiviteter anledning til at pege på en række yderligere barrierer for den kommunale klimaindsats.

CO₂-reduktion i kommunen som virksomhed opleves især at være begrænset af økonomiske ressourcer, og 46% mener således, at økonomien har ”stor betydning”, andre 46% at den har ”nogen betydning”, mens 4% mener, at den har ”mindre betydning” (Figur 35). Ingen af de kommuner, der har deltaget i undersøgelsen, mener, at økonomien er uden betydning. Sammenlignes dette med finansieringen af CO₂-reducerende tiltag, er der dog en klar opfattelse i

kommunerne af, at ekstra investeringer inden for mange områder har en ganske kort tilbagebetalingstid og dermed over få år vil blive en økonomisk fordel for kommunen. Hele 70% af respondenterne deler således denne opfattelse mod kun 3%, der ikke mener, ekstra investeringer vil betale sig selv. 15 respondenter, svarende til 27% af kommunerne, har ikke besvaret dette spørgsmål, hovedsageligt grundet manglende centralt overblik over finansiering af klimatiltag.

Dårlig rammeregulering fra statens side har "stor betydning" i 20% af kommunerne, "nogen betydning" i 46%, "mindre betydning" i 18% og "ingen betydning" i 2% af kommunerne (Figur 36). Mangel på viden og erfaringer hos kommunens eget personale har "stor betydning" i 9% af kommunerne, "nogen betydning" hos 41%, "mindre betydning" hos 29% og "ingen betydning" hos 16% (Figur 37). 5% mener, at mangel på konsensus i kommunen har "stor betydning", mens 23% mener, at dette har "nogen betydning", 46% at det har "mindre betydning", og 18% at det "ingen betydning" har (Figur 38). Mangel på forståelse hos medarbejderne har "stor betydning" i 9% af kommunerne, "nogen betydning" hos 18%, "mindre betydning" hos 39% og "ingen betydning" i 25% af kommunerne (Figur 39). Mangel på forståelse hos erhvervslivet opleves at have stor betydning i 4% af kommunerne, "nogen betydning" hos 11%, "mindre betydning" hos 46% og "ingen betydning" hos 25% (Figur 40). Manglende forståelse hos borgerne har "stor betydning" i 4% af kommunerne, "nogen betydning" hos 9%, "mindre betydning" hos 48% og "ingen betydning" i 25% af kommunerne (Figur 41).

Barrierer for CO₂-reduktion i kommunen som virksomhed

Figur 35: Mangel på økonomiske ressourcer

På spørgsmålet: "Hvilke barrierer finder kommunen er størst i arbejdet med henholdsvis CO₂-reduktion og klimatilpasning?"

Figur 36: Dårlig rammeregulering fra statens side

På spørgsmålet: "Hvilke barrierer finder kommunen er størst i arbejdet med henholdsvis CO₂-reduktion og klimatilpasning?"

Figur 37: Mangel på viden og erfaringer hos kommunens eget personale

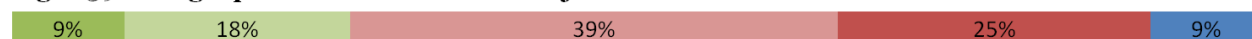
På spørgsmålet: "Hvilke barrierer finder kommunen er størst i arbejdet med henholdsvis CO₂-reduktion og klimatilpasning?"

Figur 38: Mangel på politisk konsensus i kommunen

På spørgsmålet: "Hvilke barrierer finder kommunen er størst i arbejdet med henholdsvis CO₂-reduktion og klimatilpasning?"

Figur 39: Mangel på forståelse hos medarbejderne

På spørgsmålet: "Hvilke barrierer finder kommunen er størst i arbejdet med henholdsvis CO₂-reduktion og klimatilpasning?"

Figur 40: Mangel på forståelse hos erhvervslivet

På spørgsmålet: "Hvilke barrierer finder kommunen er størst i arbejdet med henholdsvis CO₂-reduktion og klimatilpasning?"

Figur 41: Mangel på forståelse hos borgerne

På spørgsmålet: "Hvilke barrierer finder kommunen er størst i arbejdet med henholdsvis CO₂-reduktion og klimatilpasning?"

Barrierer for klimatilpasning i kommunen som virksomhed

Figur 42: Mangel på økonomiske ressourcer

På spørgsmålet: "Hvilke barrierer finder kommunen er størst i arbejdet med henholdsvis CO₂-reduktion og klimatilpasning?"

Figur 43: Dårlig rammeregulering fra statens side

På spørgsmålet: "Hvilke barrierer finder kommunen er størst i arbejdet med henholdsvis CO₂-reduktion og klimatilpasning?"

Figur 44: Mangel på viden og erfaringer hos kommunens eget personale

På spørgsmålet: "Hvilke barrierer finder kommunen er størst i arbejdet med henholdsvis CO₂-reduktion og klimatilpasning?"

Figur 45: Mangel på politisk konsensus i kommunen

På spørgsmålet: "Hvilke barrierer finder kommunen er størst i arbejdet med henholdsvis CO₂-reduktion og klimatilpasning?"

Figur 46: Mangel på forståelse hos erhvervslivet

På spørgsmålet: "Hvilke barrierer finder kommunen er størst i arbejdet med henholdsvis CO₂-reduktion og klimatilpasning?"

Figur 47: Mangel på forståelse hos medarbejderne

På spørgsmålet: "Hvilke barrierer finder kommunen er størst i arbejdet med henholdsvis CO₂-reduktion og klimatilpasning?"

Figur 48: Mangel på forståelse hos borgerne

På spørgsmålet: "Hvilke barrierer finder kommunen er størst i arbejdet med henholdsvis CO₂-reduktion og klimatilpasning?"

Barrierer for klimaindsatser i kommunen som geografisk område

De oplevede barrierer for klimatiltag i kommunen som geografisk enhed er meget lig barriererne for kommunen som virksomhed, og det er således særligt de udefrakommende faktorer i form af utilstrækkeligt økonomisk råderum og dårlig rammeregulering der opleves som de største barrierer. Manglende viden og erfaring hos egne medarbejdere opleves ikke som en barriere for den bredere indsats i samme omfang som for kommunens aktiviteter som virksomhed, og borgernes og virksomhedernes manglende forståelse opleves som værende større barrierer for den brede indsats.

Dykket ned i de enkelte barrierer for CO₂-reduktion i kommunen som geografisk enhed, står det klart, at dette især besværliggøres af mangel på økonomiske ressourcer, og 48% af kommunerne angiver således, at denne barriere har "stor betydning", mens 34% oplever at økonomien har "nogen betydning", 5% "mindre betydning", mens ingen af de adspurgte kommuner mener, at økonomien ingen betydning har (Figur 49). 29% af kommunerne peger på, at dårlig rammeregulering fra statens side har "stor betydning", 46% mener, at det har "nogen betydning", 13% svarer "mindre betydning", og ingen af kommunerne oplever, at rammereguleringen "ingen betydning" har (Figur 50).

Mangel på forståelse hos borgerne har "stor betydning" i 16% af kommunerne, "nogen betydning" i 30%, "mindre betydning" i 30% og "ingen betydning" i 11% af kommunerne (Figur 51). 13% af kommunerne peger på, at mangel på forståelse hos erhvervslivet har "stor betydning", 29% oplever, at det har "nogen betydning", 32% at det har "mindre betydning" og 13% mener, at erhvervslivets manglende forståelse "ingen betydning" har for kommunernes CO₂ reduktion som geografisk område (Figur 52). Mangel på politisk konsensus i kommunen opleves som en barriere med "stor betydning" i 9% af kommunerne, "nogen betydning" i 25% af kommunerne, "mindre betydning" i 32% og "ingen betydning" i 21% af kommunerne (Figur 53).

I 7% af kommunerne har det "stor betydning", at der er mangel på viden og erfaringer hos kommunens eget personale, mens dette hos 21% har "nogen betydning", "mindre betydning" hos 38% og "ingen betydning" hos 20% (Figur 54). I forlængelse heraf angiver 7% af kommunerne, at mangel på forståelse hos medarbejderne har "stor betydning" for kommunes reduktion, "nogen betydning" hos 13%, "mindre betydning" hos 39% og "ingen betydning" hos 27% (Figur 55).

Barrierer for CO2-reduktion i kommunen som geografisk enhed

Figur 49: Mangel på økonomiske ressourcer

På spørgsmålet: "Hvilke barrierer finder kommunen er størst i arbejdet med henholdsvis CO2-reduktion og klimatilpasning?"

Figur 50: Dårlig rammeregulering fra statens side

På spørgsmålet: "Hvilke barrierer finder kommunen er størst i arbejdet med henholdsvis CO2-reduktion og klimatilpasning?"

Figur 51: Mangel på forståelse hos borgerne

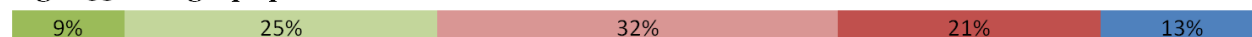
På spørgsmålet: "Hvilke barrierer finder kommunen er størst i arbejdet med henholdsvis CO2-reduktion og klimatilpasning?"

Figur 52: Mangel på forståelse hos erhvervslivet

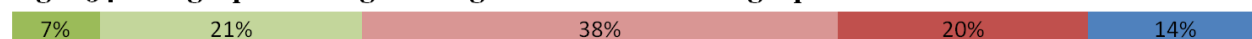
På spørgsmålet: "Hvilke barrierer finder kommunen er størst i arbejdet med henholdsvis CO2-reduktion og klimatilpasning?"

Figur 53: Mangel på politisk konsensus i kommunen

På spørgsmålet: "Hvilke barrierer finder kommunen er størst i arbejdet med henholdsvis CO2-reduktion og klimatilpasning?"

Figur 54: Mangel på viden og erfaringer hos kommunens eget personale

På spørgsmålet: "Hvilke barrierer finder kommunen er størst i arbejdet med henholdsvis CO2-reduktion og klimatilpasning?"

Figur 55: Mangel på forståelse hos medarbejderne

På spørgsmålet: "Hvilke barrierer finder kommunen er størst i arbejdet med henholdsvis CO2-reduktion og klimatilpasning?"

Barrierer for klimatilpasning i kommunen som geografisk enhed

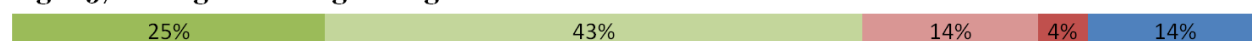

Figur 56: Mangel på økonomiske ressourcer

På spørgsmålet: "Hvilke barrierer finder kommunen er størst i arbejdet med henholdsvis CO₂-reduktion og klimatilpasning?"

Figur 57: Dårlig rammeregulering fra statens side

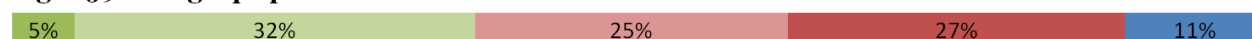
På spørgsmålet: "Hvilke barrierer finder kommunen er størst i arbejdet med henholdsvis CO₂-reduktion og klimatilpasning?"

Figur 58: Mangel på forståelse hos borgerne

På spørgsmålet: "Hvilke barrierer finder kommunen er størst i arbejdet med henholdsvis CO₂-reduktion og klimatilpasning?"

Figur 59: Mangel på politisk konsensus i kommunen

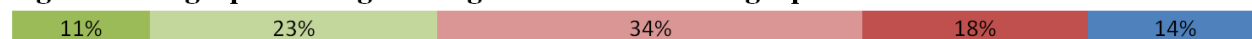
På spørgsmålet: "Hvilke barrierer finder kommunen er størst i arbejdet med henholdsvis CO₂-reduktion og klimatilpasning?"

Figur 60: Mangel på forståelse hos erhvervslivet

På spørgsmålet: "Hvilke barrierer finder kommunen er størst i arbejdet med henholdsvis CO₂-reduktion og klimatilpasning?"

Figur 61: Mangel på viden og erfaringer hos kommunens eget personale

På spørgsmålet: "Hvilke barrierer finder kommunen er størst i arbejdet med henholdsvis CO₂-reduktion og klimatilpasning?"

Figur 62: Mangel på forståelse hos medarbejderne

På spørgsmålet: "Hvilke barrierer finder kommunen er størst i arbejdet med henholdsvis CO₂-reduktion og klimatilpasning?"

Opsummering på barrierer for klimaindsatser i kommunerne

Opsummerende kan det konstateres, at kommunerne især oplever at blive begrænset af udefrakommende faktorer som økonomi og rammeregulering, men at indre forhold som manglende viden og erfaring blandt egne medarbejdere og mangel på politisk konsensus også opleves som barrierer i nogle kommuner.

Dette er endvidere udtryk for en organisatorisk udfordring i klimaindsatsen. Som vi har set, prioriteres energibesparelser højt i kommunerne, og den tekniske forvaltning kan måske nok forholdsvis let igangsætte nye initiativer til fx nedbringelse af varmekonsumet i de kommunale bygninger. Det er imidlertid mere uvist, hvem der skal løfte mere komplekse opgaver omkring eksempelvis adfærd blandt kommunens borgere. Organisatorisk vil sådanne klimarelaterede tiltag sortere under forskellige forvaltninger, og det er ressourcekrævende for kommunerne at koordinere en samlet indsats på tværs. Det gælder også i forhold til indkøbspolitikken, hvor klimahensyn ikke er slået markant igennem.

Det er endvidere påfaldende, at næsten $\frac{3}{4}$ af kommunerne ikke kan skønne et realistisk behov for økonomiske ressourcer til klimaaktiviteter i 2011-2020. Dette kan være udtryk for, at der er tale om et forholdsvist bredt spørgsmål, som det kan være svært at afgrænse, som flere kommuner har givet udtryk for i deres besvarelser. Men det kan også være et tegn på, at mange kommuner ikke selv har foretaget den afgrænsning, planlægning og budgettering, der er påkrævet for en effektiv klimaindsats. De kommunale klimamålsætninger er nok ambitiøse, i hvert fald hvad angår CO₂-reduktion, men der er endnu lang vej før målsætningerne er udmøntet i egentlige strategier og blevet konkretiseret i reelle aktiviteter, særligt hvad angår langsigtede tiltag. Manglen på langsigtet planlægning er en stor barriere, idet de nødvendige investeringer især bør foretages i forbindelse med naturlig udskiftning, renovering eller lignende.

4. anbefalinger

Det er positivt, at klimaet er kommet på dagsordenen i kommunerne, og at de fleste har sat sig konkrete reduktionsmål. Omvendt viser undersøgelsen, at der er store potentialer for rentable CO₂ reducerende aktiviteter, der ikke udføres i dag, ligesom undersøgelsen efterlader indtrykket af både en statslig og kommunal sektor, der ikke har gjort sig klart, hvor stor betydning klimatilpasning vil få for livet - og budgetterne - i kommunerne inden for få år. Initiativerne i Regeringens ”*Strategi for tilpasning til klimaændringer i Danmark*” lader ikke til at have forstærket de kommunale klimatilpasningsinitiativer, og fra statens side er der ikke taget noget initiativ til en samlet strategi eller indsats over for kommunerne i form af rådgivning eller økonomiske incitament. Dette er uden tvivl en af grundene til, at så få kommuner har fundet tilskyndelse til at komme i gang med arbejdet.

I fraværet af en ambitiøs statslig strategi kan det imidlertid blive dyrt for kommunerne ikke selv at gå i gang med at udforme strategier på området. Undersøgelsen identificerer nogle af de barrierer, som kommunerne oplever, hvilket igen kan give anledning til en række anbefalinger for en styrket kommunal klimaindsats.

Fælles for nedenstående anbefalinger er, at en samlet statslig strategi ville lette ikke mindst det forberedende arbejde i kommunerne, men det er væsentligt at understrege, at myndighedsansvaret ligger hos kommunerne, og at der er bred enighed om, at den konkrete udformning af aktiviteterne under alle omstændigheder bedst sker, hvis de nye initiativer er lokalt motiveret og lokalt forankret. Kommunerne kan med fordel lade sig inspirere af eksisterende værktøjer, men hvilke CO₂ reducerende tiltag og klimatilpasning, der med fordel kan prioriteres først, afhænger i høj grad af de lokale forhold.

Anbefalingerne er:

Anbefaling #1 – Strategisk tilgang til klimaområdet

Klimamålsætningerne bør følges op af langsigtet og strategisk planlægning af de konkrete aktiviteter, både hvad angår CO₂-reduktion og klimatilpasning. Hvad enten CO₂-reduktionerne hentes med tekniske, adfærdsmæssige eller indkøbsmæssige tiltag, står det klart, at man når længere med en strategisk og fokuseret indsats, hvor man fx konsekvent energirenoverer, når man alligevel skal renovere, frem for en ad hoc præget tilgang. Det samme gør sig gældende for klimatilpasning, der er langt mere omkostningseffektivt hvis investeringerne foretages som et led i allerede planlagte aktiviteter, eksempelvis renovation af vejene og i forbindelse med anlæg af nye kloakker.

Derfor kan klimamålsætningerne med fordel indtænkes på tværs af forvaltningerne i de enkelte kommuner, så der i al planlægning tages højde for, hvilken effekt eksempelvis lokalplanlægning, trafikplanlægning og husdyrhold har på kommunens CO₂-udledning og klimatilpasning.

Anbefaling #2 – Adfærdsændringer

Inddragelse af forvaltninger på tværs er også nødvendigt, hvis der skal ændres i borgernes eller virksomhedernes adfærd. Der er store CO₂-reduktioner at hente i adfærdsændringer. Blandt de mest velkendte eksempler er de energibesparelser, der kan opnås, hvis man slukker lyset efter sig,

installerer el-spareskinner eller tager cyklen frem for bilen. Men der kan også med fordel sættes ind på andre områder som fx reduktion af madspild, mindre kødforbrug, øget genbrug, øget anvendelse af kollektiv transport osv. For alle disse områder gælder, at der både er en klimamæssig og oftest også en økonomisk fordel forbundet med indsatsen, der eventuelt kan deles med institutionen eller medarbejderen for at fremme motivationen. Dette gælder både kommunens egne medarbejdere, borgere og virksomheder i kommunen. Det vil naturligvis være forbundet med omkostninger at motivere til adfærdsændringer, men sammenlignet med hvad det vil koste at hente tilsvarende besparelser med tekniske løsninger, forekommer det i flere tilfælde lukrativt at sætte ind over for adfærden.

Også inden for klimatilpasning kan adfærd være afgørende. Det gælder fx opsamling af vand i haver og borgernes adfærd i ekstreme situationer.

Anbefaling #3 – Grøn indkøbspolitik

Kommunerne kan i langt højere grad udnytte deres markedspolition som storindkøbere til at øge efterspørgslen på klimavenlige produkter og services. Dels kan kommunen nedbringe den kommunale klimabelastning ved at anvende grønne leverandører og samarbejdspartnere, dels vil den øgende efterspørgsel på længere sigt gøre de grønne løsninger billigere end de nuværende konventionelle. Der er her tale om nogle dynamiske effekter, der er vanskeligere for den enkelte kommune at konkretisere sammenlignet med effekterne af tekniske tiltag. Ikke desto mindre bør kommunerne overveje hvilken klimamæssig værdi der kan ligge i en grøn indkøbspolitik, også omkostningsmæssigt i forhold til mange andre tekniske løsninger. En ændring i prioriteringen af de kommunale indkøb indebærer ikke nødvendigvis væsentlige merudgifter, tværtimod.

Anbefaling #4 – Erhvervsrettet indsats

Virksomhederne står for store andele af den kommunale klimabelastning, og alene af den årsag bør kommunerne øge deres indsats over for erhvervet. Der er imidlertid også store konkurrencemæssige fordele for virksomhederne, der kan nedbringe omkostningerne på fx energiforbruget. Der eksisterer i dag en række konkrete værktøjer, der kan hjælpe virksomhederne med at øge deres energieffektivitet, og en mulighed for kommunerne kunne givetvis være at gøre en indsats for, at få virksomhederne til at anvende disse værktøjer. Eksempler kunne være klimakompasset.dk, energitjenesten.dk, energiguide.dk og energiledelse.com. En anden mulighed kunne være at understøtte etablering af netværk blandt virksomheder i kommunen, hvor der kan deles erfaringer og udveksles ideer til energieffektiviseringer. Nogle kommuner har gode erfaringer med sådanne netværk, eksempelvis ZERO company-programmet i Sønderborg Kommune.

Anbefaling #5 – Borgerrettet indsats

Borgerne står ligeledes for en stor andel af klimabelastningen i kommunerne som geografisk enhed, og der er meget at hente på den kommunale klimabelastning, hvis borgerne bliver mere klimabevidste. Det kan diskuteres hvorvidt det er en kommunal opgave at ”opdrage” borgerne til at agere mere klimavenligt, men kommunerne har faktisk et rigtigt stærkt udgangspunkt for en oplysende indsats grundet deres tætte kontakt med borgerne.

Anbefaling #6 – Samlet strategi og finansiering af klimatilpasning

Manglen på strategier, indsatser og budgetter for klimatilpasning i kommunerne er bemærkelsesværdig og risikerer at føre til en markant fordyrelse af den danske klimatilpasning, fordi den ikke tænkes ind i al nuværende planlægning. Der er således et markant behov for, at stat og kommuner snarest udarbejder en fælles klimatilpasningsstrategi med klare mål, regler og finansiering.

Undersøgelsen peger på, at kommunerne oplever økonomien som en meget stor barriere for klimatilpasning, og den nye klimatilpasning forudsætter da også ofte større udgifter for kommunerne end hidtil. Udgifterne vil imidlertid blive endnu større, hvis ikke tilpasningen foretages, når der alligevel skal gøres en indsats. Området kompliceres yderligere af, at effekterne af klimatilpasning kan synes langsigtede og forebyggende, hvorfor disse investeringer ikke har den samme synlige værdi for borgerne, som der fx vil være ved at investere i forbedringer af folkeskolerne og plejehjemmene. Der er derfor behov for at adressere den økonomiske barriere for klimatilpasning.

En mulighed ville være oprettelse af en statslig fond, hvor kommunerne kan søge om tilskud til finansiering af merudgifter ved klimatilpasningstiltag. En sådan fond ville typisk blive oprettet som en øremærket andel af det samlede kommunale bloktilskud, hvorved alle kommuner ville hæfte solidarisk for klimatilpasningen, hvilket synes retfærdigt grundet den ellers skæve relative fordeling af udgifterne. En fond er imidlertid forbundet med megen administration, både i de enkelte kommuner, der skal søge om midlerne, og i fondsadministrationen, der skal behandle de indkomne ansøgninger. Fondsmodellen rummer samtidig en uheldig incitamentsstruktur, hvor den enkelte kommune har en interesse i at søge om flere penge, end der reelt er brug for, hvilket kan lede til suboptimerende adfærd blandt kommunerne.

En anden model er, at man giver kommunerne automatisk lånefinansiering til klimatilpasningstiltag. Retningslinjerne for kommunal låneoptagning er angivet af Indenrigs- og Sundhedsministeriet. Status i dag er, at kommunerne har automatisk låneadgang til visse CO₂-reducerende tiltag, nemlig energimærkede energieffektiviserende investeringer, som pr. definition kun omfatter renovering af bygninger.

Det anbefales, at der som minimum gives automatisk låneadgang til kommunal klimatilpasning, som ikke er omfattet af ordningen i dag. Dertil er det vurderingen, at automatisk långivning til merudgifter ved nybygning af lavenergihuse i væsentlig grad ville kunne fremme bæredygtigt nybyggeri. Automatisk låneadgang vil efter alt at dømme have en meget stor effekt på aktivitetsniveauet i kommunerne. I modsætning til fondsmodellen har låneadgangen den fordel, at den enkelte kommune har en interesse i at låne så lidt som muligt med henblik på at minimere renteudgifterne. Kommunerne motiveres derfor til at foretage de mest økonomisk ansvarlige forbedringer.